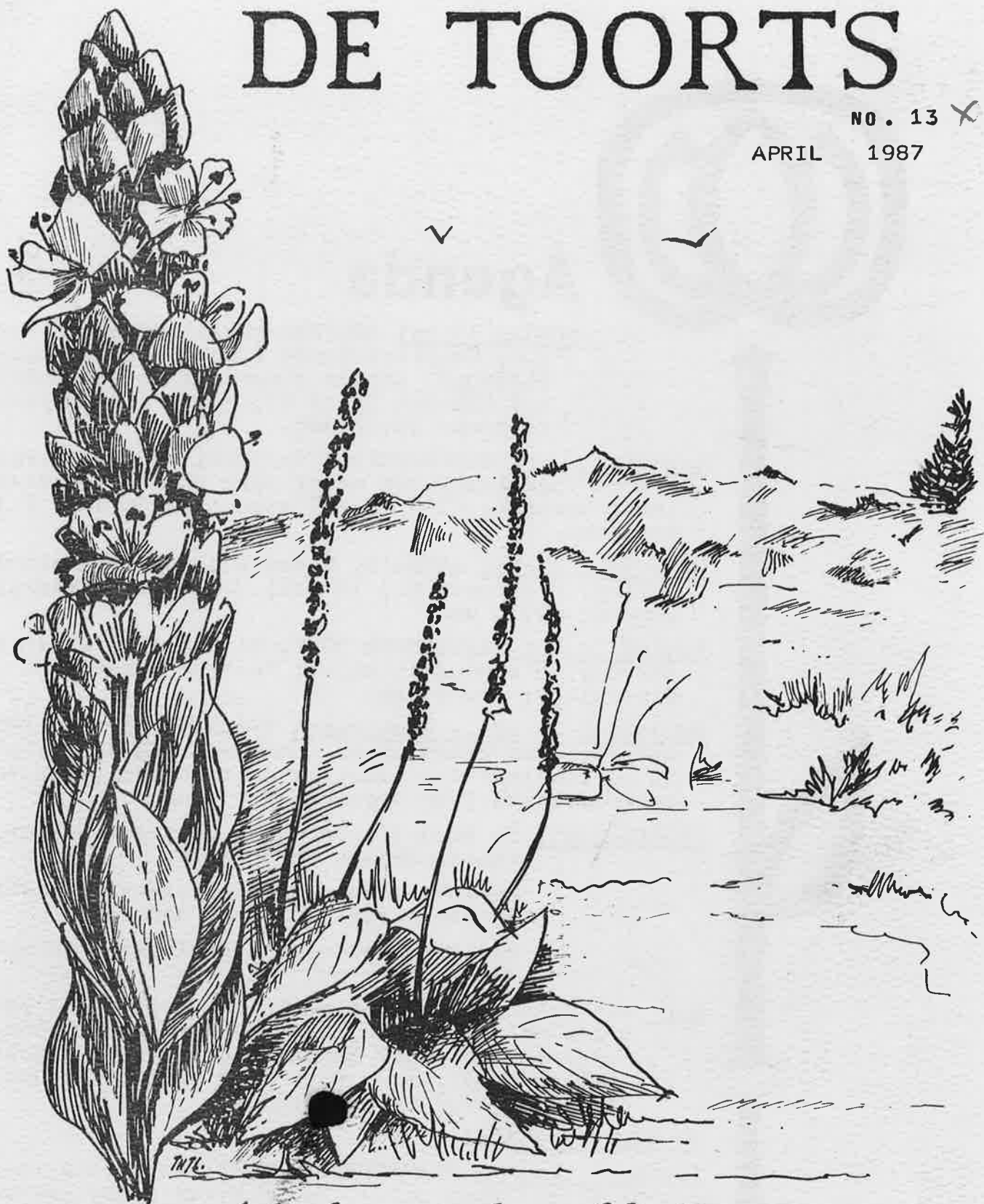

DE TOORTS

NO. 13

APRIL 1987

contactblad van de afdeling
haarlem en omstreken
van het IVN

5^e JAARGANG

Agenda

Zondag 17 mei SCHULTE-KÜPERJANSHOF, Hillegom, Couperus Wende (Schrijversbuurt, Elsbroek) aan de ringvaart; bereikbaar met NZH-bus 50 of 93, halte A.Verweylaan; vertrek: 10.00 uur.

Maandag 18 mei MIDDENDUIN, Overveen; in samenwerking met de vogelwerkgroep wordt naar vogelzang geluisterd; vertrek: CIOS, Duinlustweg; 19.30 uur; kijker meenemen.

Donderdag 21 mei LEYDULN, Heemstede; opnieuw avondwandeling, zie boven bij 18 mei; vertrek: parkeerplaats Leyweg; 19.30 uur.

Zondag 24 mei HAARLEMMER HOUT, Eindhoven; wandeling; vervolg op zondag 15 maart; vertrek restaurant Dreefzicht; 10.30 uur.

Donderdag 28 mei - Hemelvaart SPAARNWOUDER RECREATIEGEBIED; niet dauwtrappen, maar wel vroege fietstocht in recreatiegebied richting Buitenhuisen; vertrek: Begraafplaats Vergierdeweg; 9.00 uur.

BELANGRIJK!! De wandelingen duren ongeveer 1½ uur, tenzij anders vermeld.

Deelname aan de activiteiten is gratis, eveneens tenzij anders vermeld.

Zie voor verdere mededelingen binnenkant omslag.

N.B. Wij maken onze medewandelaars erop attent dat het meenemen van honden, hoe klein ook, verboden is. Uitgezonderd zijn: Landgoed Caprera-Openluchttheater en de weg van en naar Parnassia vanaf de Zeeweg (wel aangelijnd).

VOORAANKONDIGING:

Zondag 4 oktober HEEMSTEEDSE DREEF; wandeling langs bijzondere bomen o.l.v. hr. H.W.van Dijk; vertrek: Bejaardenhuis St.Jacob in de Hout; 10.30 uur.

I
V
N

Inhoud

Verslag ledenvergadering	2
Zo maar wat prietpraat	5
BWO-kamp	7
Plekjes met karakter	8
Oproep	10
X Alwéér koeien	11
Groene winkel	14
Bestuursmededeling	15
X Behoud de Hekslootpolder	16
Vakantie (3)	17
X Wegwijs in natuurbeschermend Naderland	20
Gidsencursus nieuwe stijl	22
Extra-activiteiten	25

van de redactie- tafel

Afgezien van de kou prikkelt het prachtige weer onze inspiratie en ~~dat~~ van anderen tot het produceren van een dik lentenummer van wat al weer de vijfde jaargang is.

Nog even en dan breekt de bloesem weer ~~dit~~ en geeft de natuur weer haar jaarlijkse kleurenfeest. Tijd voor IVN'ers om er

eens flink op uit te trekken. In dit nummer vindt u behalve het verslag van de ledenvergadering een aflevering van de vakantiefeuilleton van Theo Litjens; wéér iets over koeien (ondanks zijn ontkenning geloven we toch dat Jacques de Jong iets met die beesten heeft) en verder nog zo het een en ander dat het lezen waard is.

Uw extra-aandacht willen wij vragen voor de bestuursmededeling op blz. 15. Vergeet niet de daar afgedrukte strook in te vullen, uit te knippen en op te sturen. Doe het nu!

Kopij inzenden vóór 1 juli 1987

VERSLAG

VERGADERING

Algemene ledenvergadering, gehouden op 24 februari 1987
in het gebouw van de Stichting Welzijn, Spaarne 72, Haarlem

1. Opening. Jan Andreae opent de vergadering. Na een harte-

lijk welkom aan de aanwezigen vermeldt hij wie een bericht van verhindering hebben gestuurd: Hanneke van Everdingen, Maureen Hulshof, Gerrit Schouten, Maria Sanders, Theo Litjens, Jos Kluyters en de voorzitter van het district Frits Lips. Afwezig zonder bericht:

(1) ((Fred Hagens (penningmeester). (Achteraf bleek er een misverstand in het spel te zijn geweest over de juiste dag c.q. datum van de vergadering.)

2. Notulen. Het verslag van de algemene ledenvergadering d.d. 29 september 1986 (zie DE TOORTS nr.12, dec. '86) wordt goedgekeurd na een kleine aanvulling van Plien Peeters op punt 7 onder B: Maureen Hulshof is lid van IVN-afdeling Haarlem; Anneloes Spruijt van afdeling Amsterdam. Zij bezochten beiden (samen met Plien) de kadercursus voor docenten in Bergen.

3. Ingekomen stukken.

- Tijdschriften van ons omringende afdelingen.
- Brochure over inventarisatie Hekslootpolder.
- Folders over diverse natuurreizen.
- Plan van Vogelwerkgroep Amsterdam en Haarlem om een drassig gebiedje te creëren in het Spaarnwouder poldergebied; wij zonden een adhesiebetuiging.
- Nieuwsbrieven van a) Milieuvoorlichting Noord-Holland;
b) Vrijwillig Natuur- en landschapsbeheer (VNLB).
- Uitnodiging van Wereld Natuur Fonds voor een dia-avond

op 10 maart 1987 in gebouw De Deining in Hoofddorp.

4. Jaarverslag secretaris. Dit wordt niet voorgelezen, maar aan de aanwezigen uitgedeeld.
5. Jaarverslag penningmeester. Dit kan door de afwezigheid van Fred Hagens niet behandeld worden. Met algemene instemming wordt besloten dat alle aanwezigen dit verslag zal worden toegezonden. Fred zal zich later moeten verantwoorden voor zijn afwezigheid. *2^e keer. Lin onder 1)* *dat komt niet erg goed over!*
6. Kascommissie. Deze verklaart dat na controle alle financiën in orde zijn bevonden en bedankt de penningmeester voor al zijn werk (jammer genoeg kon hij zelf deze dank *(3^e keer.)* niet in ontvangst nemen).

Plien Peeters vertelt dat de financiën van het depot (de groene winkel) buiten de afdelingsfinanciën beheerd worden door haarzelf. Zij verzoekt om instelling van een kascommissie om haar beheer te controleren. Theo Venings en Claar de Jong verklaren zich bereid dit een keer te doen bij Plien thuis.

7. Décharge. Aan de hand van de verklaring van de kascommissie wordt, *(bij verstek)*, décharge verleend aan de penningmeester. *(4e keer!)*
8. Nieuwe kascommissie. De nieuwe kascommissie bestaat uit: de oude leden Wim Dijkgraaf en Claar de Jong en het nieuwe lid Jaap Kuypers.
9. Verslag DE TOORTS. Rob Hoogstraten leest het verslag van de redactie van DE TOORTS voor. De voorzitter memoreert welke moeite er steeds weer gedaan wordt om DE TOORTS er zo goed en zo verzorgd te laten uit zien. Dank aan alle medewerkers.
- 10/11. Verkiezing bestuursleden. In de statuten staat hoe de verkiezing en herverkiezing van de bestuursleden is geregeld. Aan de beurt om af te treden zijn Plien Peeters en Martien Daalmeijer. Daar er geen tegenkandidaten zijn aangemeld, worden beiden herbenoemd; er komt geen bezwaar vanuit de vergadering.

-----PAUZE-----

12. Begroting. Behandeling van de begroting over 1987 is niet mogelijk in verband met de afwezigheid van de penningmeester. *(5^e keer!)* Alle aanwezigen krijgen een begroting thuis ter inzage en beoordeling.

- 13/14. Mededelingen. De voorzitter doet eerst enkele mededelingen: a) 15 april districtsledenvergadering. Gerrit Schouten had zich reeds telefonisch gemeld hiervoor, mits iemand met hem mee wilde gaan. Rob Hoogstraten wil hier even over nadenken. Hij belt Mieke Wilmlink op korte termijn.

iets bijzonders te melden?

- b) De landelijke vergadering van het IVN in het

Wanneer?

najaar werd vorig jaar door Claar de Jong bezocht. Zij heeft wel weer interesse.

- c) De zomerweek van het IVN van 8-15 augustus, zie het laatste nummer van Mens en Natuur, blz. 134. Ruud Maarschal vertelt over zijn ervaringen. Zeer positief.

De plannen voor het komend jaar worden door de verschillende werkgroepen meegedeeld.

- A. Cursussen (gemeld door Plien Peeters). De gidsencursus draait fijn. Er is slechts één afvaller in verband met drukke werkkring. Misschien wordt er een groencursus in de herfst georganiseerd met medewerking van cursisten van de gidsencursus.
- B. Excursies (Joop Cronau vertelt). Er zijn weer plannen voor activiteiten voor eigen leden en donateurs: bezoek aan Huize Manpad in Heemstede; aan bos bij Drie-huizerkerkweg in Santpoort en misschien aan het Lisserbos te Hillegom/Lisse.
- C. Scholen (Niels van Esterik). Er werd en wordt hard gewerkt aan natuurpleinen voor scholen; natuurkrant door Maria Sanders en Mariska v.d.Eem. Er zijn plannen voor een werkmiddag voor leerkrachten van basisscholen.

Jan Andreae vertelt over verdere plannen:

1. Het Milieucentrum in Heemstede wordt 21 maart geopend. *Marshall hulp?* Wie zich reeds heeft gemeld, moet geduld hebben. Er komen berichten. Ruud Maarschal biedt hulp en deskundigheid aan bij voorbereidingen van eventuele tentoonstellingen.
2. Over een jaar start de manifestatie Zuid-Kennemerland Natuurlijk (17 of 24 maart 1988 vindt de opening plaats). Dit jaar reeds zal er een beroep worden gedaan op medewerking van onze leden:
- voor het begeleiden van excursies;
 - medewerking aan het scholenproject;
 - het uitzetten van fietsroutes en dergelijke.

15. Rondvraag.

Cis de Jong vraagt over bezoek aan Kraansvlak. Hennie Kenselaar zal met Pieter Dhondt bellen.

Erik van Bakel stelt zich voor; hij vindt het een gezellige vergadering.

Ruud Maarschal is consultant van de provincie en van Natuur- en Milieu-educatie; hij zetelt in Zaandam; hij meldt het volgende:

- plannen voor '88: als er behoefte is aan bijscholing voor gidsen- of scholenwerkgroep, dan kan dat via hem;
- najaar '88: kaderopleiding natuurgidsencursus;
- 10-14 nov.'87: Benelux-conferentie natuurgidsencursuswerk;

- er zijn diverse cursussen natuur- en landschapsbeheer.
Karel Vloon is cursist, stelt zich voor.

Kitty de Bot vraagt of er weer contactavonden komen.
(Ja, in het najaar - vogelfilm.)

Wim Dijkgraaf wil graag in de agenda vermeld zien of honden toegelaten worden (i.v.m. nare ervaring).

Claar de Jong ziet publiciteitsproblemen. Deze zijn door het bestuur reeds onderkend. Ze moeten snel worden opgelost.

Rob Hoogstraten vertelt wat over natuurbeheerswerk; kan een werkdag organiseren als er belangstelling is.

Plien Peeters vertelt over werkkampen en een vakantie-kamp in Spanje.

Mieke Wilmink neemt op zich Fred Hagens te bellen.

Om 10.30 sluit Jan Andreae de vergadering met dank aan alle aanwezigen.

Mieke Wilmink
Martien Daalmeijer

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

Rondom de vogelvoedertafel valt in de winter heel wat af te kijken en te filosoferen.

Eerst is het leuk de verschillende soorten, die op het voer komen, te leren (her)kennen en de naam te weten. Zo worden het vriendjes.

Daarna komt het letten op hun gedrag. Elke vogel reageert weer anders. In de drie maanden, die ik nu voer (vandaag is het 10 maart), viel er heel wat te zien.

Ik voer oud brood, strooizaad, zonnebloempitten, ongebrande pinda's in een netje, vetbollen, appels en verse reuzel (op twee plankjes aan de bomen). Brood, zaad, pitten en appels leg ik zowel op de voederplank (hoogte 1,20 meter) als op de grond. Dit laatste kan niet als er katten zijn.

De volgende soorten zijn min of meer regelmatig op het voer geweest: kapmeeuwen, kauwen, spreeuwen, mussen, houtduiven, pimpelmeesjes, glanskopmezen (of matkopjes; wie het verschil ziet, mag het zeggen), staartmezen (een keer of vijf), twee boomklevers (elke dag), twee roodborstjes (dagelijks), vrouwtje vink (onregelmatig), twee maal een winter-

koninkje, talloze merels van beiderlei kunne, één zanglijster (onregelmatig), twee heggemussen, twee spechten (een mannetje en een vrouwtje, duidelijk te onderscheiden door de rode nekvlek van het mannetje, geen uniseks zoals bij de roodborst).

U hebt al begrepen: ik zit erg gunstig, aan een bosrand; in een stadstuintje krijgt u zo'n scala niet.

Nu wat over het gedrag.

Elke dag komen er zo'n zestal merels, zowel mannelijke als vrouwelijke. Eén ouder mannetje speelt de baas. Veel meer dan de helft van de tijd is hij kwijt met het weggagen van de andere merels en ze achterna te zitten. Hij is duidelijk gewend een eigen terrein af te bakenen, een eigen voedsel-territorium vrij te houden van soortgenoten/concurrenten. Hij doet dit instinctief. Daar komt geen nadenken en overleg aan te pas. Als hij straks jongen heeft en veel voedsel moet aanslepen, is een vrij van concurrentie gehouden eigen voedselterrein heel erg handig. Dan heeft zo'n driftmatig, instinctief gedrag zin en het is zeer doelmatig.

Maar nu ik zovéél voer strooi, heeft het niet alleen geen zin, maar is het zelfs heel ondoelmatig. In al die verspilde tijd door ruzie met andere zou hij zijn buik vijf keer rond kunnen eten. Wij vinden zo'n vogel "dom", maar het dier kan niet anders. Het volgt zijn instinct, ook als dat slecht voor hem is. Zo'n instinct is een star mechanisme. Het werkt altijd op dezelfde manier en past zich niet aan bij de omstandigheden van het moment. Dan heeft het een averechts resultaat.

Bij het roodborstje zien we een gelijksoortig gedrag. Ook hij bakent een voedselterritorium af. Hij vergooit zijn tijd met het verjagen van de andere roodborst en de heggemussen. Hij vult niet zijn buik van de overvloed, maar wipt errondomheen en draait met zijn koppetje om te zien of er niemand aankomt. In het bos een prima gedrag, maar in deze situatie volstrekt ondoelmatig en dus in onze ogen "dom".

Nog iets opvallends bij de voerplank: zo schuw, schichtig en voorzichtig de meeuwen en de kauwen zijn, zo vrijmoedig en vertrouwelijk is de roodborst. Hij of zij (je ziet geen verschil) zit elke ochtend al te wachten. Duurt het wat langer dan gewoonlijk, dan komt hij voor mijn raam zitten. Voor mijn gevoel kent hij me al. Ze kunnen dus blijkbaar wel iets leren. Hij is zo tam, dat hij op één meter van me af rustig blijft zitten. Hij eet nog net niet uit mijn hand. En nieuwsgierig dat hij is... bijna net een mens.

Nog even iets over de specht. Diens gedrag is me minder duidelijk. Het ene stuk reuzel hangt op de stam van een eik op drie meter hoogte. De eik staat vrij met uitzicht naar alle kanten. En tien meter van het huis. De andere reuzel hangt aan een vlier, op 1,60 meter hoogte, veel dichtter tegen het huis aan en de vlier staat pal (enkele centimeters)

tegen een schuurtje aan. De eik staat voor mijn gevoel veel veiliger dan de vlier. Je zit in de eik anderhalve meter hoger en al het naderende gevaar kun je zien aankomen. De reuzel aan de eik heeft er echter zes weken gehangen. Spreeuwen, koolmezen, staartmezen, alles kwam erop eten, maar de spechten lieten er zich niet op zien. Toen hing ik reuzel aan de vlier. En binnen een week waren de spechten er verscheidene keren per dag. Zo iets is voor een mens niet te begrijpen. En nu de klap op de vuurpijl: nauwelijks was de vlierreuzel op of de spechten verkasten naar de eikreuzel, die ze twee maanden niet hadden bekeken. Weet u het? Weet ik het.

Ook bij de andere vogels is aan hun gedrag van alles te observeren. Daarop en nog eens op het instinct in ander verband kom ik in een andere TOORTS terug.

Niek Nicolai

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

BWO-kampen zijn in eerste instantie bestemd voor onderwijsgeevenden. Dat blijkt ook uit de naam: Biologisch Werkkamp voor het onderwijs. Maar in wezen is iedereen die kennis van de natuur op anderen wil overdragen (en wat doen IVN'ers anders?) van harte welkom.

Tijdens een BWO-kamp kan men op ontspannen wijze kennismaken met een brede scala van natuurlijke en door de mens veroorzaakte verschijnselen.

Een kamp duurt 10 dagen, van dinsdag tot de vrijdag van de week daarop, en valt in de zomervakantie. Er wordt in tenten gekampeerd. Wie geen eigen tent heeft, kan er een huren voor f 32,50.

Een BWO-kamp kan men niet primitief noemen. Er zijn grote tenten voor het houden van lezingen, tentoonstellingen en dergelijke. Douches en toiletten zijn aanwezig, evenals voorzieningen voor warm en koud stromend water en elektriciteit. De kampkeuken zorgt voor thee, koffie en drie maaltijden per dag, alles bij de kampprijs van f 225,- inbegrepen. In de avonden wordt voor de nodige ontspanning gezorgd. Tijdens de duur van het kamp worden er allerlei cursussen georganiseerd rondom onderwerpen zoals diergroepen, planten, water, de mens en het landschap, landschap

en vegetatie. Een groot deel van de tijd wordt buiten doorgebracht. Het bezit van een fiets is onontbeerlijk. Wie geen fiets heeft of hem niet kan meenemen, kan er een huren.

Het BWO-kamp 1987 wordt gehouden in Brouwershaven van 28 juli tot 7 augustus.

Nadere informatie en inschrijfformulieren zijn te verkrijgen bij: Administratie BWO-kamp of: Dienst Groenvoorzieningen en Milieu-educatie
Mw. A. Gortzak
Ruthardlaan 31
1406 RR Bussum
tel. 02159-12071
Huygenspark 39, Postbus 16240
2500 BE Den Haag
tel. 070-888242 (Mw. Verspoor)
tel. 070-888556 (Hr. Klumpers)

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

plekjes met karakter

Dit keer neem ik eens een plekje in het Zeeuwse landschap onder de loep. Dit plekje draagt de toepasselijke naam "De Schelphoek" en is gelegen op het eiland Schouwen-Duiveland in de directe nabijheid van de onlangs in werking gestelde stormvloedkering in de Oosterschelde.

Hoe kun je er komen? Dat is niet zo moeilijk. Neem vanaf Zierikzee de provinciale weg richting Burgh-Haamstede. Ongeveer halverwege de route - na $\pm$ 10 km - ligt het natuurgebied aan de linkerkant van de weg aan de voet van de dijk. Trouwens, als ik me niet vergis, staat het aangegeven op de ANWB-borden.

Het ontstaan van het natuurterrein heeft een minder prettige voorgeschiedenis. Ik denk dat menige Zeeuw hieraan slechte herinneringen heeft overgehouden. Want dit is een van de plaatsen waar tijdens de watersnoodramp van 1953 de Oosterschelddijk doorbrak en heel Schouwen-Duiveland onder kwam kwam te staan.

Wanneer u op de dijk staat, kunt u nog zien dat men het

sluitgat heeft moeten dichten met een zogeheten Phoenix-caisson, omdat het gat vrij diep was. Een deel van deze caisson steekt nog boven de dijk uit. In het gebied ziet u verder een aantal waterpartijen. Dit zijn geulen die het binnenstromende water in het land heeft uitgeslepen toentertijd. Deze geulen lopen vanaf de dijk waaiervormig het land in. Na de drooglegging is in deze geulen water blijven staan. Men heeft toen ook op grote schaal bos aangeplant in het gebied. Dit werd in een later stadium uitgedund om meer variatie in het bos te krijgen en om een struiken- en kruidenlaag de kans te geven. Het resultaat is nu een kunstmatig aangelegd natuurgebied dat door onder andere een goed uitgekiend beheer een zeer rijk gevarieerde vegetatie toont.

In het bos treft men bomen aan zoals eik, es, esdoorn, zilverberk. In de struikenlaag vlier, meidoorn, Spaanse aak en in de kruidenlaag vele varens en mossen.

Om een milieu te krijgen waarin paddestoelen, schimmels en dergelijke goed gedijen laat men het gekapte hout liggen.

In het gras rondom de waterpartijen probeert men de groei van zogenaamde akkerbloemen te stimuleren. Dit geheel geeft in het voorjaar en in de zomer een fraaie aanblik.

Verder is er een plek in het gebied waar orchideeën groeien, zoals de gevlekte orchis. U moet er maar eens naar vragen wanneer u tijdens uw wandeling toevallig een surveillant van Staatsbosbeheer tegenkomt.

Ook voor vogelliefhebbers is dit gebied een waar paradijs. Een veelsoortige vegetatie kent veel soorten vogels. Ik heb er verschillende mezesorten gezien, fitis, koekoek, boomklever en zelfs een wielewaal. Ook heb ik eens een roodkeelduiker waargenomen, maar dit was waarschijnlijk een dwaalgast.

Aan de andere kant van de Oosterscheldedijk kunt u verscheidene typische strandvogels waarnemen.

De Schelphoek is verder bijzonder in trek als recreatiegebied. Mocht u toevallig eens in de buurt komen tijdens uw vakantie, ga er eens kijken, want het is echt de moeite waard.

Rob Hoogstraten

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

VERGEET U NIET DE DATA VAN ONZE ACTIVITEITEN IN UW AGENDA
TE NOTEREN?

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

O P R O E P

Onder de titel

"ZUID KENNEMERLAND NATUURLIJK"

organiseert de Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk in het voorjaar van 1988 een grootscheepse Natuur- en Landschapsmanifestatie in de gemeenten Bennebroek, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Velsen (Zuid) en Zandvoort.

De voorbereiding van deze manifestatie vraagt zeer veel werk, waaronder het verkrijgen van voldoende financiële steun, het onderhouden van een groot aantal contacten op diverse niveaus, correspondentie- en secretariaatswerkzaamheden, de feitelijke organisatie via diverse werkgroepen en de coördinatie daarvan.

Met deze werkzaamheden is een klein organisatie-team, dat werkt op vrijwilligersbasis, belast.

Dit team heeft dringend behoefte aan een

MEDEWERKER (-STER),

op parttime-basis, die

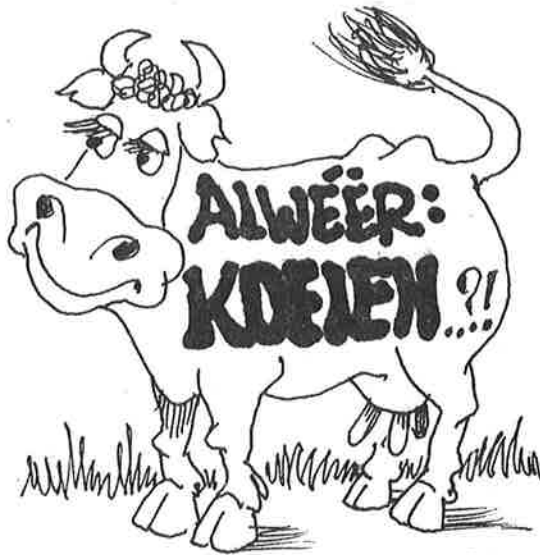
- correspondentie- en secretariaatswerkzaamheden op zich kan nemen;
- (enige) ervaring op dit gebied heeft;
- goede contactuele eigenschappen bezit;
- bij voorkeur een VWO- (of daarmee gelijk te stellen) opleiding heeft voltooid;
- over een goede typevaardigheid beschikt.

Een kostenvergoeding is mogelijk.

Als u wilt helpen bij de voorbereiding van de Manifestatie "Zuid-Kennemerland Natuurlijk" en denkt te kunnen voldoen aan hetgeen wij vragen, wilt u dan contact opnemen met ondergetekende, voorzitter IVN Haarlem e.o., tevens voorzitter Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk, tel. 023-292849, adres Provinciënlaan 5 flat 41, 2102 SP Heemstede.

Jan Andrae

Op gevaar af dat u, vaste lezer van DE TOORTS, misschien denkt dat ik "iets" met koeien heb, wil ik deze keer wat vertellen over de begrazing door koeien in de Amsterdamse Waterleidingduinen, voor insiders de AWD, die officieel echter de Gemeentewaterleidingduinen Amsterdam (GWA) schijnen te heten. De gegevens hiervoor heb ik deels opgedaan uit het artikel "Van maaien naar beweiden op het eiland van Rolvers", geschreven door de biologen Erica Middelkoop en Jan Smit en verschenen in "Duin" (1986, nr.4), het blad van de Stichting Duinbehoud.

Voor het overige schrijf ik uit eigen ervaring, want, na van diezelfde Jan Smit vernomen te hebben dat het (afgebakende) "Eiland van Rolvers" in de broedtijd en in de periode dat het door koeien wordt beweid (april tot november), verboden terrein is, maar dat het daarbuiten wél kan worden bezocht, is het ons onlangs mogelijk gemaakt daar een kijkje te gaan nemen. Dat was op 3 maart, weliswaar vinnig koud, maar de zon scheen en, zoals overal elders in het duin, was het in dit 36 ha grote gebied, midden in de AWD dus, een feest van okerkleuren en overige bruine tinten, prachtig gelardeerd met het wit van heel langzaam smeltende sneeuwplakken.

Het is anno 1987 moeilijk voor te stellen dat nog maar zo'n 150 jaar geleden in deze omgeving een aantal boerderijtjes stond, waarvan de boer gewend was zijn vee hier te laten grazen. De vegetatie moet daardoor dan ook duidelijk verschillend zijn geweest van die van vandaag de dag. En dat geldt met name ook voor een groot gedeelte van het "Eiland van Rolvers": een enkele steen van de fundering van de dichtbij liggende boerderij is er nog steeds terug te vinden. Dat alleen dit nog maar rest en van de vroegere bewoning niets meer is terug te vinden, komt doordat rond 1850 de waterwinning van Amsterdam op gang kwam, waardoor het waterpeil ging zakken en door de toenemende droogte de boeren hun biezen moesten pakken.

Het heeft tot 1955 geduurd voordat men besloot water uit de Rijn in het gebied te infiltreren, met als gevolg dat weliswaar het grondwater weer op peil kwam, maar nu met voedselrijk water, waardoor de vegetatie ging veranderen, ging

"verrijken". Vanaf 1975 is nu het beleid voor het "Eiland van Rolvers" erop gericht dat:

- door middel van maaien en afvoeren van het gewas de bodem weer kan verschrallen;
- het grondwater op een constant peil wordt gehouden, waardoor, in combinatie met een voor water ondoordringbare veenlaag, een "regenwaterlens" kan ontstaan, die ervoor zorgt dat de vegetatie niet meer in direct contact met het geïnfiltreerde grondwater staat;
- het milieu, zoals de kwaliteit van het grondwater, constant wordt gehouden: een vereiste om positieve effecten op de vegetatie te verkrijgen.

Om die verschralling van de grond te bevorderen, is dus tot voor kort steeds maaien het middel geweest. Maar de laatste jaren is men, ongetwijfeld beïnvloed door het bezielende enthousiasme van Erica Middelkoop en Jan Smit, overgegaan tot beweiding: gedurende 7 maanden per jaar grazen 8 pinken roodbont IJsselvee in dit ontoegankelijke stukje natuurgebied. In tegenstelling tot maaien, waarbij in één keer de maaimachine de vegetatie omver haalt en de beoogde verschralling van de bodem vrij snel plaatsvindt, beïnvloeden grazers de vegetatie veel geleidelijker, maar ook veel gevarieerder.

En dat hebben wij dus met eigen ogen kunnen constateren, die afgelopen derde maart. Maar wat een verschil met de situatie in Herenduin, waarover ik in een vorig artikel mijn hart heb mogen uitstorten! Was het dáár één grote ravage die de koeien hadden achtergelaten, onder andere doordat er te veel dieren op een naar verhouding te klein gebied rondlopen en misschien ook wel omdat het een ander soort rund is dat er graast, hier in de AWD was daarvan maar nauwelijks sprake. Hier blijkt meer dan voldoende ruimte voor de dieren voorhanden te zijn, waardoor ze in alle rust het gebied zelf kunnen "indelen": bepaalde delen van het terrein hebben ze kennelijk gereserveerd voor voedsel-, drink- of schuilplaats, waardoor een ruime verscheidenheid aan vegetatie aan het ontstaan is. Op één zo'n voedselplaats bijvoorbeeld, een grasvlakte die vrij intensief wordt begraasd, zie je naast heel kale (afgegraasde) stukken en hier en daar opschietende berken en pollen pitrus die de dieren kennelijk niet zo graag lusten, nu ook graspollen opschieten, die door het deponderen van mestplakken niet begraasd worden. Ook de vele met lisdodden en riet begroeide poeltjes tonen duidelijk de effecten van begrazing.

Als het toekomstbeeld van dit gebied, zoals het beide biologen nu voor ogen staat, straks - en dat betekent over zo'n 15 à 20 jaar - werkelijkheid zal worden, zal het karakter van het landschap wel schril afsteken bij de soortenarme begroeiing van de open vlakten en het monotone duinriet tussen en onder de struiken, de "ondergroei van de struwelen" in het vakjargon, zoals het er uit zag voordat zij hier met hun werk begonnen.

Natuurlijk wordt er van de struiken en bomen toch wel het

nodige door de runderen vernield, maar dat is veel minder desastreus dan in Herenduin en gebeurt hier kennelijk héél selectief: we zagen bijvoorbeeld drie berkestruiken vlak bij elkaar staan, waarvan één helemaal afgebroken en kapot was, maar de beide andere waren nog met geen koeiebek aangeraakt. Ook in de duindoornstruiken wordt nogal wat vertrappt, maar ook dit gebeurt toch volgens een door het vee zelf gemaakt padenpatroon. In het droge zuidoostelijke deel van het eiland, waar een kwetsbare pioniersvegetatie aan het ontstaan is, wordt ook wel door de dieren gelopen, maar uiteraard minder en de beide biologen - die tevoren eerst het hele terrein als het ware millimeter voor millimeter in kaart hebben gebracht: elke plant, struik of boom is minutieus daarop aangetekend - hebben toch de indruk dat de betreding zeer plaatselijk is; de runderen lopen hier ook achter elkaar. Bovendien vormen de kleine stuifplekken die nu eenmaal door betreding ontstaan, weer mogelijkheden voor nieuwe kiemplanten en zijn absoluut noodzakelijk om tot een optimale soortenrijke duinvegetatie te komen.

Waar tot voor enkele jaren slechts nu en dan sprake was van kleine zoogdieren of grootwild in dit gebied, hebben we nu met eigen ogen, weliswaar helaas niet de lijfelijke aanwezigheid, maar wel de talrijke sporen van reeën en vossen kunnen zien in de sneeuw. De concentratie van konijnekeutels, vooral op de plasplekken van het vee, geven voedsel aan de veronderstelling dat de runderen bezig zijn het pad te effenen voor de kleine grazers. Het ligt dan ook in de bedoeling van de twee biologen in de toekomst het aantal koeien dat hier graast, langzaam aan af te bouwen en het handhaven van de dan bestaande vegetatie helemaal over te laten aan de populaties van de hier toch meer thuishorende dieren als muizen, konijnen, reeën en fazanten.

U wilt me vast wel geloven als ik u zeg dat we genoten hebben van dit uitstapje: niet alleen vanwege het prachtige weer en het majestueuze, nog wintersluimerende landschap, maar zeker ook door de toch al wel zichtbare verscheidenheid aan bodemvegetatie in dit natuurgebied. Al wordt het dan door koeien gedaan, toch is ook hier natuurlijk sprake van menselijk ingrijpen. Maar als dat op zo'n voorzichtige en goed begeleide wijze wordt gedaan, hoeven we niet bang te zijn voor die helpende mensenhand. Vanaf deze plaats wens ik dan ook Erica en Jan, die dit onderzoek als onbezoldigd medewerker verrichten, van harte succes bij het welslagen van hun plannen.

Omdat er naar mijn beste weten momenteel in de regio niet méér natuurterreinen zijn waar koeien vrij kunnen rondlopen, kunt u ervan verzekerd zijn dat ik u met deze dieren voorlopig niet meer zal lastigvallen...

Jacques de Jong

We hebben slechts één nieuw artikel te melden, maar dat is dan ook beslist het neusje van de zalm. Het betreft een boek over het natuurbos in Nederland. Dit boek concentreert zich op de natuurlijke ontwikkelingsmogelijkheden van het bos. Het bos dus als volledig ecosysteem. Het bos waarin grote bos-

dieren en dood hout een belangrijke rol spelen. Daarover bestaat nauwelijks voorlichtingsmateriaal. Om in deze leemte te voorzien nam de Stichting Kritisch Bosbeheer aanvankelijk het initiatief tot dit boek. Deze stichting ijvert voor een natuurlijker bosbeheer dan in ons land wordt gevoerd. Zij meende dat aan deze publikatie een bredere basis gegeven moest worden. Een aantal autoriteiten, vertegenwoordigers uit de belangengroeperingen van natuurbehoud en houtproductie, staken daarom de hoofden bij elkaar. In een reeks van bijeenkomsten zijn de ideeën van de auteurs kritisch bekeken, becommentarieerd en bijgeschaafd tot een harmonieus boek. Het IVN werd de uitgever.

Het boek geeft een indrukwekkend en uniek geïllustreerd beeld van het mooiste deel van toekomstig Nederland. Tevens geeft het inzicht in de ecologie van ons natuurbos. Het boek is vooral bedoeld om recreanten te informeren. Om hun duidelijk te maken waarom het bos verandert, waarom er zoveel "rommel" blijft liggen, waarom er zo maar paarden en runderen vrij in onze natuurgebieden rondlopen. Het boek wil iets vertellen over ecologie van het bos, over kringlopen. Wie het heeft gelezen, kent de mogelijkheden en ziet hoe aantrekkelijk natuurbossen in Nederland kunnen zijn.

Hans van der Lans en Gerben Poortinga: Natuurbos in Nederland, een uitdaging; eindredactie Harry Konijnenbelt; tek. Ton Pick; veel foto's in kleur en zwart-wit; geb., 192 blz. prijs f 24,50.

Attentie

Deel 2 van de Nederlandse Ecologische Flora komt binnenkort uit. U kunt het bestellen bij de beheerster van de Groene Winkel; prijs f 59,50 (in de boekhandel f 75,-).

Adres Groene Winkel: Plien Peeters, Delftlaan 71, 2023 LC Haarlem, tel. 023-263436.

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

Bestuurs- mededeling

De plannen van de Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk beginnen vastere vormen aan te nemen en komen nu in het stadium van nagaan wie betrokken kunnen worden bij de uitvoering in het voorjaar 1988.

Er is onder meer een uitgebreid en zeer gevarieerd excursieprogramma op de helling gezet, en het ligt voor de hand in onze eigen IVN-kring na te gaan, wie gelegenheid denkt te hebben en bereid is hieraan als gids deel

te nemen.

We zouden graag een overzicht hebben van de leden, die in beginsel bereid zijn als gids en/of begeleider bij één of meer van de in april/mei 1988 te houden excursies op te treden.

Nadere bijzonderheden volgen nog.

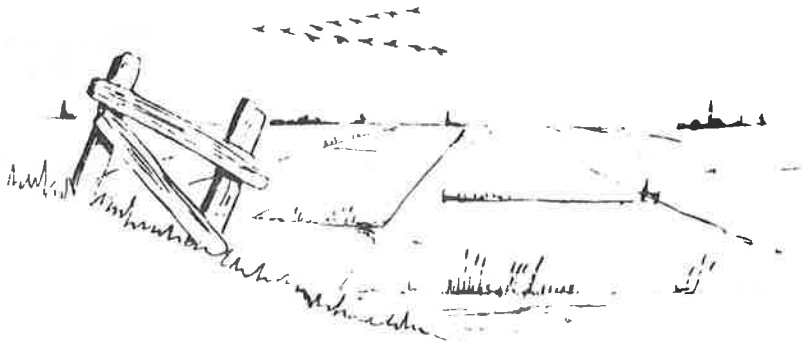
Het is de bedoeling in het komend najaar een algemene voorlichtingsbijeenkomst te houden voor hen, die zich hebben opgegeven.

Hieronder is een strook opgenomen die kan worden ingevuld en ingezonden aan:

Mieke Wilmink, Van der Waalslaan 20, 2105 TD Heemstede.

We hopen dat veel IVN'ers hun steentje zullen bijdragen!

BEHOUD DE HEKSLOOTPOLDER !

Onder auspiciën van het Contact Milieubescherming Noord-Holland is door de vereniging "Behoud de Hekslootpolder" te Haarlem een rapport samengesteld, getiteld "Het Natuurlijk Milieu van de Hekslootpolder".

De Hekslootpolder, gelegen tussen Haarlem-Noord en Spaarn-dam, is een ruim 160 ha groot veenweidegebied met een oorspronkelijk en karakteristiek verkavelingspatroon. Deze polder dreigt ten prooi te vallen aan stadsuitbreiding en recreatie.

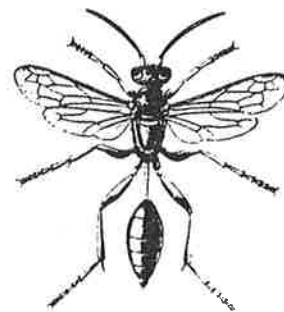
In het rapport wordt het ontstaan van het landschap beschreven. De polder is een van de laatste vrijwel onaangestaste onderdelen van een vroeger veel groter weidegebied in Zuid-Kennemerland, dat tussen de 10e en 12e eeuw is ontgonnen. De oorspronkelijke strokenverkaveling is nog steeds goeddeels aanwezig.

Het rapport geeft verder een beschrijving van de in de polder aanwezige planten en hun leefgemeenschappen, zoals de wei- en hooilanden, de sloten en greppels, de rietlandjes en de moerassen. Het is opmerkelijk dat een dergelijke variatie op een relatief klein oppervlak is terug te vinden.

Verder worden besproken de aanwezige vogels, zoogdieren, vissen en amfibieën. Vooral aan de grote rijkdom aan vogels ontleent de polder zijn waarde. Het is een zeer goed broedgebied voor weidevogels, zoals blijkt uit een inventarisatie die in de jaren 1975-1985 werd uitgevoerd.

Niet alleen voor de broedvogels, maar ook voor doortrekkende en overwinterende vogels is de Heksloot van belang.

VAKANTIE (3)

In dit laatste deel van de vakantietrilogie laat ik u zien hoe een karweitje in het huis waarin we logeerden, leidde tot een verrassend natuurbelevensje.

Locatie: Altea la Vieja, provincie Alicante, oostkust van Spanje

Tijd: April-mei 1986

Situatie: Het genoemde karweitje bestond uit het demonteren van een forse smeedijzeren lamp.

Het plafondgedeelte van die lamp, waaraan de ophangkettingen zijn bevestigd, ziet u geschetst in fig.1. Na demontage kon het plafonddeel aan de binnenzijde worden bekeken. Deze bleek een lemen bouwseltje te bevatten, aan het metaal van de binnenzijde gehecht.

Het bouwseltje kan het beste worden getypeerd als een miniatuur-metselwerkje.

Hoe zag het er nu verder precies uit?

Bouwsel: (zie fig.2) De afmetingen bedragen ongeveer 45 x 40 x 25 mm en bestaat uit een harde substantie, een soort uitgeharde cement, dat met de punt van een zakmes betrekkelijk makkelijk kan worden weggeschrapt.

De kleur is donkerbeige met licht roodbruine nuanceringen. Het bevat (zo zag ik aan de openingen in wat ik maar de voorzijde zal noemen) 8 langwerpige cellen van ca 30 mm lengte en ca 6 mm diameter.

Bij nadere beschouwing bleek er een onregelmatigheid in de onderlinge plaatsing van de cellen aanwezig te

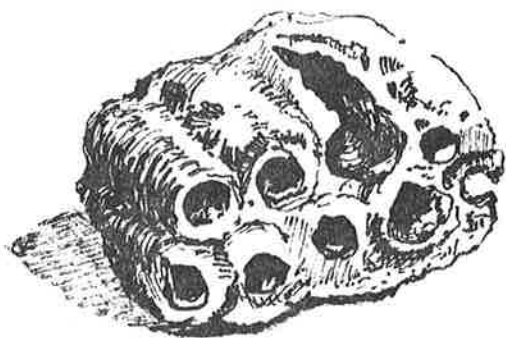
figuur 1.

zijn. (Zie ook fig.3, waarin nog eens de voorzijde is afgebeeld.)

De bovenste rij openingen correspondeert met de onderste rij zodanig, dat elke bovenste opening tussen de twee opeenvolgende onderste openingen ligt. Dus bijvoorbeeld celopening 6 ligt tussen 1 en 2 in, 7 tussen 2 en 3 enz.

Daarbij viel op dat er tussen celopening 3 en 4 de daar-tussen liggende opening 8 ontbrak! Maar ontbrak ook de daarachter liggende cel?

Voorzichtig peuterend met een zakmespunt op die plaats leverde de eerste verrassing op. Er was inderdaad een cel 8 aanwezig. Een grotere verrassing was, dat de cel een echte gevangeniscel was van een insekt, waarvan de kop duidelijk door het ontstane gat zichtbaar was. Het bouwseltje in de lamp was dus van een insekt. Maar welk insekt?

figuur 2.
(ware grootte)

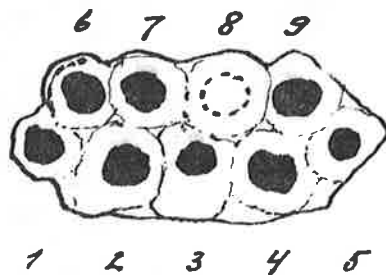
Insekt: Het eerste probleem was, hoe het insekt praktisch onbeschadigd door de betrekkelijk nauwe celopening naar buiten te krijgen. Om de kans op beschadigingen te vermijden besloot ik het compartimentje aan de bovenzijde te openen door het celmateriaal overlangs weg te krabben met een mespunt (zie fig.2). Uit

de cel kwam een vrijwel compleet insekt te voorschijn (zie fig.4), dat veel op een wesp leek. Maar wat voor een wesp was het?

Gewapend met een loep en een determinatietabel toog ik aan het werk. Het resultaat was niet bevredigend, maar leidde tot tegenstrijdige uitspraken. De oplossing kwam van Johan Cronau, die me verwees naar het Instituut voor Taxonomische Zoölogie (ITZ) afd. Entomologie te Amsterdam, waar de heer Hoogenes mij zeer welwillend te woord stond.

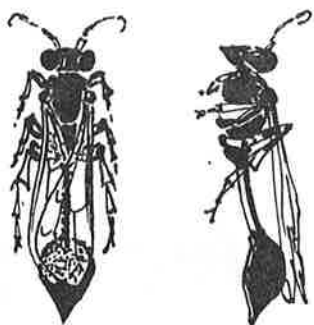
Het insekt bleek een graafwesp te zijn, die typisch in het Middellandse-Zeegebied voorkomt en niet in Nederland. Het diertje heeft dus geen Nederlandse naam, maar wordt met de wetenschappelijke naam Sceliphron spirifex L. aangeduid.

Hij behoort tot de familie van de Sphecidae ofte wel de graafwespen. Ze zijn meestal zwart met geel gekleurd en

figuur 3.

vooraanzicht v/h nest

figuur 4.

(2x ware grootte)

daardoor gemakkelijk te verwarren met de plooiwespen, waartoe bijvoorbeeld de gewone wesp behoort.

(Het nest en het wespe-exemplaar zijn overgedragen aan het ITZ ter opname in de entomologische collectie.)

Gedrag en voortplanting

Hoewel hierover veel informatie in de literatuur te vinden is, zal ik in het kort de belangrijkste zaken weergeven.

Het merkwaardige is dat niet alle graafwespesoorten ook werkelijk graven. De hier beschreven soort bouwt zijn nesten in holten van bomen en planten e.d. (zoals in de holte van een lamp!). Het nestmateriaal is in dit geval

aarde vermengd met speeksel, dat aan de lucht kennelijk verhardt zoals dat bij de ons bekende cement het geval is.

Het wijfje metselt één kamer tegelijk. Is deze klaar, dan gaat het wijfje op jacht naar bijvoorbeeld rupsen, vangt een exemplaar, sleept die in de nestkamer. De rups is door het wijfje verdoofd door het gif, dat zij druppelsgewijs via haar angel in diverse prikken in de zenuwknopen van de rups deponeert. Zij legt een ei op de rups, waaruit een made komt, die de rups begint aan te vreten, echter zodanig, dat in de eerste fasen de rups weliswaar bewegingloos, doch levend blijft. Na enige tijd sterft de rups en eet de larve het kadaver op. Is de made volwassen, dan verpopt deze zich in een door de made gesponnen cocon. Het uit de pop ontstane nieuwe insect bijt met zijn scherpe kaken het wandje weg, dat door het ouderwijfje na het leggen van het ei werd aangebracht ter afsluiting van de kamer. Is er één kamer met rups en ei gereed, inclusief het afsluiten, dan begint het wijfje aan de volgende kamer.

Graafwespen zijn solitair levende wespen (egotrippers!). Ook de jongen komen volledig gescheiden groot. De nesten hebben geen enkele verbinding tussen de kamers. Interessant, hè, zo'n vondst? Wat er niet allemaal aan wetenswaardigs achter schuilt! Gaat u ook eens op ontdekkings-tocht. Om met dr. G. Kruseman jr. te spreken: "Voor het waarnemen van insecten zijn geen dure laboratoria of ingewikkelde instrumenten nodig. Een paar heldere ogen en een grote dosis geduld en wat geluk en u zult vele interessante en opwindende gebeurtenissen zien." Succes!

Geraadpleegde literatuur:

Dr.G.Kruseman jr.: De insecten, deel II.

*zie ook : spieden en spieren in de vrije natuur 19
door Niko Tinbergen hoofdstuk 1 en 6
pag 602 en 83*

Michael Chinery: Elseviers insectengids
Jac.P.Thijssse: De bloemen en haar vrienden.

Theo Litjens

Wegwijs

IN NATUUR- EN MILIEU-
BESCHERMEND NEDERLAND

Stichting
Vogelrampenfonds

Achter in de Haarlemse
Stadskweektuin staat een
wel heel bijzondere kas.
Wie hier naar binnen
gaat, ziet onmiddellijk
dat hier geen planten
in worden gekweekt.
Deze kas is namelijk
omgebouwd tot vogelziekenhuis.
Jaarlijks worden tussen
de 2000 en 3000 in het
wild levende vogels hier
naar toe gebracht, die
meestal door toedoen of
nalatigheid van mensen
in de problemen zijn
geraakt.

Onder de vogelpatiënten bevinden zich verkeersslachtoffers en vogels die vishaken hebben ingeslikt of verward zijn geraakt in vislijndraad. Tussen november en maart vindt men er altijd olieslachtoffers die op de Noordzee overwinteren en daar het ongeluk hebben in een van de vele olievlekken terecht te komen.

In het voorjaar treft men er gezonde jonge vogels aan, waarvan de ouders zijn opgegeten door de overal 's nachts rondstruinende katten. De verzorging van deze jonge dieren is een tijdrovende zaak, omdat ze ongeveer 14 maal per dag gevoerd moeten worden. Tijdens een warme zomerperiode zijn er dikwijls veel watervogels die getroffen zijn door botulisme.

Deze ziekte is eigenlijk een voedselvergiftiging die ernstige verlamningsverschijnselen tot gevolg kan hebben. Met een zeer arbeidsintensieve behandeling lukt het, mits ze tijdig zijn binnengebracht, deze dieren de macht over hun spieren terug te geven.

Het verplegend personeel wordt gevormd door ongeveer 35 vrijwillige medewerkers, onder wie een bioloog. Ook de dierenarts, die in probleemgevallen geraadpleegd kan worden, doet zijn werk pro deo.

Als de vogels weer geheel zijn opgeknapt, worden ze teruggebracht in de natuur.

In de achter ons liggende winters hadden de medewerkers van het hospitaal het niet alleen druk met de vogelpatiënten die in het hospitaal aanwezig waren, maar moest er ook gezorgd worden voor de duizenden vogels in de regio, waarvoor buiten te weinig voedsel te vinden was.

Ruimtegebrek is doorgaans het allergrootste probleem waarmee het Vogelrampenfonds te kampen heeft. Laat men tijdens een langdurige vorstperiode vogels te lang zonder voeding, dan kan het beslist niet uitblijven, dat ook veel gezonde dieren dermate verzwakken, dat ze als koudeslachtoffers opgenomen moeten worden. Het is verstandiger dit te voorkomen door buiten deze dieren via een voedselactie in goede conditie te houden.

Gedurende zo'n periode met aanhoudend strenge vorst krijgt het Vogelrampenfonds een grote vrachtauto in bruikleen van de Plantsoenendienst met chauffeur en bijrijder. Er wordt een beroep gedaan op de grote bakkerijen die met elkaar iedere dag ongeveer 1000 broden leveren tegen lage prijs. Vis voor de reigers wordt opgehaald bij diverse rederijen in IJmuiden en honderden kilo's gemend graan worden aangekocht.

Dikwijls wordt ten onrechte gedacht dat het Vogelrampenfonds een gemeente-instelling is. Dit is een misverstand, want ook al staat de vogelkas op gemeentegrond en al wordt tijdens een wintervoederactie geholpen door twee personeelsleden uit de stadskweektuin, alle onkosten worden gedragen door de dierenvrienden in en om Haarlem. Iedereen die vogels wil helpen, kan donateur worden en de hoogte van de bijdrage zelf bepalen. Wie zich liever niet wil binden, kan een gift overmaken op giro nr. 199399 ten name van het Vogelrampenfonds in Haarlem of een kijkje gaan nemen tijdens een van de openhuisdagen die tweemaal per jaar worden georganiseerd. De datum van de eerstvolgende openhuisdag zal dit jaar vermoedelijk eind mei of begin juni vallen tegelijkertijd met de heropening van de stadskweektuin.

Informatie betreffende het vrijwilligerswerk in het vogelhospitaal kan worden ingewonnen bij:

Thera te Boekhorst, Prins Mauritslaan 117, 2051 KC Overveen, tel. 023-255646.

Wie een hulpbehoevende vogel vindt, kan deze brengen naar het Vogelhospitaal, Kweektuinstraat 1, Haarlem-Noord (tussen 10 en 12 uur 's morgens of 2 en 4 uur 's middags). Ook in de weekends zijn de vrijwilligers daar aanwezig om de dieren te verzorgen en hun als dat maar enigszins mogelijk is, een tweede kans te geven op leven in de vrije natuur.

Thera te Boekhorst

De werkgroep van kampbegeleiders zoekt voor zijn natuurbeheerswerkweken enthousiaste jongeren van 15 tot 25 jaar, die een week willen werken en vertoeven in diverse natuurgebieden!

Wil je meer informatie, bel dan even naar Paul Böhre (020-228115) voor een uitgebreide kampfolder + opgavestroom.

Verslag van een werkdag voor cursisten

Een donker, dreigend wolkendek hing in de vroege morgen van de zevende februari van 1987 boven de door prachtige beuken omzoomde parkeerplaats aan de ingang van het Natuurmonument Duin en Kruidberg te Santpoort-Noord. Wellicht hierdoor was het er rustig; slechts de felle kleuren van de kleding van een dertigtal welvarende joggers contrasteerde scherp met de donkergroene boomstammen. Even later verdwenen zij in de verte. Toen werd de stilte zo intens, dat men de doffe inslag van regendruppels duidelijk kon horen. Ach nee, niet vandaag, alstublieft... Wij drieën, dat wil zeggen: de schrijver, een van diens neven en een begeleider van de voor deze dag in het vooruitzicht staande werkdag,

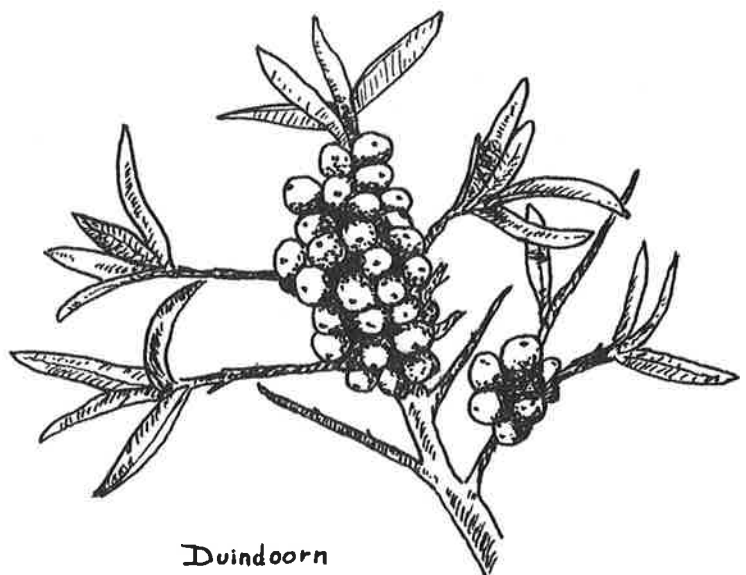
tuurden zorgelijk nu eens de toegangsweg dan weer de hemel af. Er waren nu, rond negenen, nog geen deelnemers, herkenbaar aan de gedempte kleuren van hun kleding, in het vizier. En de lucht was grauw als tevoor. Hoewel, ginder in het noordwesten bevond zich een klein blauw lichtpuntje. Nu trof het zo, dat de wind krachtig vanuit diezelfde richting in ons gezicht blies. En in het erop volgende uur trok zij de hemel open en schiep plaats voor de zon.

We besloten maar vast op pad te gaan. Tijdens het nog pittige wandelingetje naar het ontvangstgebouwtje van Natuurmonumenten, dat zich aan het eind van een wel heel fraai kastanjelaantje bleek te bevinden, mijmerden we wat over de boomklevers, die zich hier aan de binneduinrand vrij veel schijnen te bevinden, maar die men even noordelijker zo node moet missen.

De zich verbeterende weersomstandigheden voorspelden de vogels het voorjaar; her en der was het slaan van koolmezen en het zoete trillertje of, zo men wil, "zilveren lachje", van de pimpelmees te horen. Inderdaad, thuis bekeken ze al weer dagelijks het nestkastje van binnen en van buiten en zij schenen daar zeer mee tevreden. Toen was er koffie. En voor een schaarse liefhebber nog een shagje toe. Geleidelijk aan begon nu het deelnemersveld binnen te druppelen, de meesten per fiets, een enkeling wandelend met rugzak op, alles bijeen 23 personen sterk, van wie 17 gidsen in de dop. Kortom, een mooie club om mee te werken.

Na een verhaal over de interne structuur van het IVN en zijn doelstellingen en één over de werkgroep van Kampstafleden en haar activiteiten beluisterd te hebben uit de monden van het duo Rob Stuart en Rob Hoogstraten, kregen wij hieromtrent meer te horen. Nabij de zeereep moesten binnen een strook van anderhalve meter aan weerszijden van het pad duindoorns worden gerooid.

"Wie de duindoorn niet kent, zal hem na deze dag nooit meer vergeten," zo verzekerde ons een medewerker van Natuurmonumenten. Maar we kenden hem al, met zijn enorme besenvracht in het najaar, die zo mooi oranje oplicht in het septemberzonnetje, en waar de trekvogels zo dol op zijn, en met zijn stekels, waar de man op doelde.

Duindoorn

De duindoorn moest om drie redenen plaatselijk wat worden teruggesnoeid:

- om het pad begaanbaar te houden; dat was immers een hoofdroute;
- om met behulp van de verwijderde exemplaren de hier en daar in Duin en Kruidberg ontstane sluippaden weer te kunnen dichten;
- en, tenslotte, om kruidachtige vegetatie van onder andere ossetong en hondstong een kans te geven aan weerszijden van het pad, waarvoor een aangepast maaibeheer zal worden toegepast.

De kar achter de trekker was beladen met jiri- en beugelzagen, zware kniptangen en bijlen, alsmede gereedschappen voor de vervaardiging van koffie en thee in het veld en met tassen van de deelnemers, voorts met enige deelnemers zelf. De overigen gingen met de fiets op pad. En zo kon na een rit van een kwartier, zo rond kwart over tien, het werk beginnen. Maar natuurlijk niet zonder een kundige gereedschapsinstructie. Want als je, laten we zeggen, zo'n jirizaag verkeerd gebruikt en hij raakt je been, dan veroorzaakt hij een brede, rafelige wond, aldus Rob Stuart. Nu, zo'n vaart is het gelukkig niet gelopen. Er werd tot ca half één lekker gewerkt, waarbij de één zich specialiseerde in de omgang met de kniptang, voor de dunnere takjes, en de ander de zaag hanteerde, voor het zwaardere werk. De grond kwam keurig schoon en het materiaal werd zoveel mogelijk meteen afgevoerd naar eerder vermelde sluippaden of anders ordelijk langs het pad gedeponneerd. Andere struiken dan duindoorns, zoals vlieren, ligusters, de wilde sering en het kardinaalsmutsje, bleven op hun plaats. Vanaf half één werd uitgebreid gepauzeerd, gedronken en gepraat. Ook enige educatie ontbrak niet. Deze handelde vooral over de problemen die Duin en Kruidberg bedreigen, met name de tot nog toe overmatige waterwinning, die aan de vele afgestorven berken duidelijk valt af te lezen. Zonde van zo'n mooi gebied, beroemd om zijn vogels, vossen en reeën en, minder bekend misschien, van zeer groot belang voor onze amfibieën als gewone en rugstreeppad. Men vindt hier namelijk een oude tankval en verscheidene poeltjes, die voor hen een ideale kraamkamer vormen.

Goed, natuurliefhebbers laten zich niet zo snel uit het veld slaan en iedereen toog na dit verhaal dan ook weer enthousiast aan de slag. Zulks was voorbestemd te duren tot ca drie uur, maar reeds een kwartier hiervoor was het beoogde perceel van zijn duindoorns ontdaan en bood weer een ordelijke aanblik, zodat men zich toen kon wijden aan het opruimen van gereedschappen, het drinken van een kopje thee en het evalueren van de werkdag.

Uit dit laatste bleek, en daar waren degenen die iets eerder weggingen, het mee eens, dat deze zeer geslaagd was geweest, mede door het heerlijk zachte en zonnige weer, en zeker voor herhaling vatbaar. Welnu, op 9 maart

zou weer zo'n werkdag plaatsvinden, zelfde tijd, zelfde plaats, maar met ander werk. Of dat plan is uitgevoerd en of die dag ook zo'n succes is geworden, weet ik op het moment dat ik dit schrijf, niet.

Wat de duindoorns betreft: die zal geen van de deelnemers ooit meer vergeten...

Nico Bakker,
Werkgroep kampbegeleiders

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

EXTRA-ACTIVITEITEN

Deze activiteiten zijn bestemd voor onze leden en donateurs. Introducties zijn welkom.

Vrijdag 26 juni DE POEL, Amstelveen, wandeling; vertrek: zwembad; 19.30 uur; te bereiken met bus lijn 142 van Centraal Nederland, uitstappen halte Raadhuis; de rit duurt zeker $1\frac{1}{4}$ uur; aanbod van en aanvraag voor autovervoer: 26 37 35; coörd. Jaap Kuypers (36 16 76).

Zaterdag 11 juli JAC.P.THIJSSE PARK, Amstelveen, wandeling; vertrek: ingang Prins Bernhardlaan; 10.00 uur; te bereiken met bus lijn 142 van Centraal Nederland, uitstappen halte Broersepark, rechtuit lopen tot de bocht; daar ligt ongeveer de ingang; aanbod en aanvraag autovervoer: 26 37 35; coörd. Jaap Kuypers (36 16 76); Flora meenemen.

Dinsdag 21 juli MIDDENDUIN, Overveen, avondwandeling; vertrek: CLOS, Duinlustweg; 19.30 uur; coörd. Martin Daalmeijer (33 39 09).

Donderdag 6 augustus HET KRAANSVLAK, avondwandeling onder leiding van Dick Vink; vertrek: hek manège De Bokkedoorns aan de Zeeweg; vanuit Haarlem rechts, na het park de Bokkedoorns; 19.00 uur.

Zondag 30 augustus HET LISSERBOS, Lisse, landgoed behorend bij kasteel De Keukenhof; niet met openbaar vervoer bereikbaar; grote wandeling; vertrek van het landgoed De Keukenhof, Keukenhofdreef; 10.30 uur; coörd. Wil van Beek (02520-17668).

De wandelingen duren $1\frac{1}{2}$ à 2 uur, tenzij anders aangegeven. De bedoeling van deze activiteiten is:

- meer contact met elkaar te krijgen;
- onze eigen kennis uit te breiden.

Dat laatste proberen we te bereiken door al "grasduinend" samen te wandelen. Ieders inbreng wordt op prijs gesteld. Wie alleen maar wil meelopen, mag dat natuurlijk ook doen.

Opgeven voor de excursies is niet nodig; zorg gewoon op tijd aanwezig te zijn. We vertrekken exact op de aangegeven tijd.

De excursies gaan altijd door; alleen bij noodweer even contact opnemen met de coördinator.

Het is verstandig flora, loep en kijker zelf mee te nemen.

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

VERGEET U NIET U OP TE GEVEN ALS GIDS/BEGELEIDER VOOR DE EXCURSIES IN HET VOORJAAR 1988 IN HET KADER VAN DE MANIFESTATIE 1988?

VUL DE STROOK OP BLADZIJ 15 IN EN VERSTUUR HEM! U KUNT NATUURLIJK OOK EEN KAART OF BRIEF STUREN.

LAAT DE STICHTING ZUID-KENNEMERLAND NATUURLIJK NIET IN DE KOU STAAN!

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

EXTRA WANDELING

STINZEPLANTEN

Donderdag 7 mei HUIS TE MANPAD, Heemstede; ijs en weder dienende een bezoek aan het park, behorend bij het huis; de gepensioneerde tuinbaas de heer Koens zal ons rondleiden; voor auto's, die niet op het terrein mogen parkeren, is er op de Herenweg voldoende ruimte; vertrek: Herenweg; 19.00 uur; het aantal deelnemers is beperkt tot + 20; dus is het noodzakelijk een afspraak te maken met Hennie Kenselaar (26 37 35).

BELANGRIJKE MEDEDELINGEN BETREFFENDE HET PROGRAMMA

Tot de zomervakantie staat het programma definitief vast (zie achterzijde omslag).

De voorwandelingen staan open voor alle leden en donateurs.

Willen degenen die de excursies willen helpen leiden vroeg-
tijdig contact opnemen met de coördinatoren?

Wacht niet tot u benaderd wordt, maar neem zelf het initiatief.

- 17 mei - Schulte-Küperjanshof, Hillegom. Coörd. Nico Selie (02520-29952); voorwandelen in overleg.
- 18 mei - Middenduin. Vogelzangwandeling. Coörd. Hennie Kenselaar (26 37 35).
- 21 mei - Leyduin. Vogelzangwandeling. Coörd. Mieke Wil-
mink (28 75 28); voorwandelen in overleg.
- 24 mei - Haarlemmerhout. Wandeling. Coörd. Claar de Jong
(31 17 23); voorwandelen in overleg..
- 28 mei - Recreatiegebied Spaarnwoude. Fietstocht. Coörd.
Jaap Kuypers (36 16 76); voorfietsen in overleg.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

Een programma voor de herfst hebben we nog niet kunnen vaststellen. Het enige dat vaststaat is de bomenwandeling op de Heemsteedse Dreef op zondag 4 oktober.

THE HISTORY OF THE CITY OF BOSTON

From its first settlement in 1630 to the present time. The city of Boston, the largest and most important city in New England, has a rich and varied history. It was founded by a group of Puritan settlers who sought a place where they could practice their religion freely. The city grew rapidly, becoming a major center of trade and commerce. It played a key role in the American Revolution, and its history is filled with important events and figures. The city has a long and proud tradition, and its history is a testament to the resilience and spirit of its people.

The city of Boston has a long and proud history, and its people have played a key role in the development of the United States. The city has a rich cultural heritage, and its history is a testament to the resilience and spirit of its people. The city has a long and proud tradition, and its history is a testament to the resilience and spirit of its people.